

A hitelezővédelem optimuma

Vándor Csaba

*Doktorandusz, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
Email: vandor@sze.hu*

1. A hitelezővédelem fogalmáról

A gazdasági társaságok vonatkozásában hitelező az, akinek a jogi személlyel szemben vagyoni követelése (igénye) van. A hitelezői minőség független attól, hogy a hitelezőnek magánjogi vagy közjogi követelése van a jogi személlyel szemben, független attól, hogy a követelést a jogi személy elismeri-e vagy sem, független attól, hogy ez a követelés esedékessé vált-e vagy sem, továbbá független attól, hogy a hitelező magánjogi követelése szerződéses jogviszonyból vagy szerződésen kívüli jogviszonyból származik-e.¹

A hitelezővédelem mint fogalom abból az alapfeltevésekből indul ki, hogy egy társaság hitelezőjének az adós rosszhiszemű magatartásával kell szembenéznie, mely során az adós az ügyletkötést megelőzően vagyonáról és gazdasági helyzetéről téves képet adhat a hitelezőnek, illetve az ügyletkötést követően elvonhatja a hitelező szerződés szerinti kielégítésének alapját, vagy egyéb felróható vagy fel nem róható módon ronthatja a hitel visszafizetésének kockázatát. A hitelezés így kockázatosnak, mintegy „veszélyes üzemnek” minősül, ugyanakkor a hitelezési tevékenység a gazdasági élet motorja, így annak visszaszorulása a gazdaság egyetlen szereplőjének sem érdeke. A korlátolt felelősség révén a társaság tagjainak személyes vagyona személyes követeléseik kielégítésére szolgál, a korlátolt felelősséggel való visszaélés azonban nagymértékben növeli a gazdasági társaságok hitelkockázatát, drágítva ezzel a hitelügyleteket, és velük együtt a hitelt igénylő beruházásokat.

A hitelezővédelmi intézkedéseken és eszközök alkalmazása során meg kell különböztetnünk a korlátlan és a korlátozott tagi felelősségű társaságokat, az utóbbiak esetében ugyanis a hitelezői kockázatvállalás nagyobb mértékű, így a hitelezővédelem szintét is ehhez a fokozott kockázatvállaláshoz kell igazítani.²

2. Védelmi szint és társadalmi morál

Időről időre a társasági jogi hitelezővédelmi szabályoknak reagálniuk kell a gazdasági kihívásokra, és az aktuális társadalmi-gazdasági elvárásokra, hasonlóképpen a többi hitelezővédelmi szabályhoz. Egyfajta korreláció véleményünk szerint kimutatható a gazdasági válságok és a hitelezővédelmi szabályozás alakulásában is. Az alábbiakban a magyar rendszerváltás időszakától a kézirat lezárásának idejéig terjedő időszak ilyen irányú összefüggéseit vizsgáljuk.

A *gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény* a szabályozása a rendszerváltást követő gazdasági élénkítést, a vállalkozások alapításának és működési feltételeinek egyszerűsítést tartotta szem előtt. Ez elsősorban a gazdasági társaságok közös szabályai között szereplő, a diszpozitivitást főszabállyá emelő rendelkezésnél érhető tetten. Szerények a felügyelőbizottságra, könyvvizsgálóra, vagy a vezető tisztségviselőre vonatkozó összeférhetlenségi, kizáró szabályok. Ebben az időben a törvénnyel szemben támasztott

¹ Török Tamás: Szerződésen kívüli károkozás szervezeti jogi vetülete: az intézményes felelősségátvitel. *Gazdaság és Jog*, 2013/6. 15.

² Cseh Tamás: A magyar „wrongful trading” és annak elméleti alapjai. *Themis*, 2006. június. 7.

elvárás nem volt kevesebb, mint a piacgazdasági átmenet lehetővé tétele, és annak előmozdítása, hogy minél többen alapítsanak gazdasági társaságot. Ilyen elvárás mellett szükségzerű a megengedő, rugalmasságra törekvő szabályozás és a hitelezővédelmi kötelezettségek szerényebb előírása. Tekintettel azonban a bejegyzési és változásbejegyzési eljárások lassúságára, modern értelemben nem nevezhető ez egy befektetőbarát, bürokratikus intézkedésektől mentes szabályozásnak.

A gazdasági társaságokról szóló, a korábbi szabályozást felváltó 1997. évi CXLIV. törvény egy egészen más gazdasági szituációra reagált a jelentős szigorításával. Kétségtelen, hogy a jogharmonizációs kötelezettségek is közrejátszottak a jogszabály módosításánál, de a meghatározó gazdasági igény a visszaélések megszüntetése, jogellenes megoldások kiküszöbölése volt, amelyet a fennálló helyzet konszolidációjával, a piac tisztításával lehetett kezelni. A 1988-1997 közötti gazdasági viszonyok és visszaélések nagymértékben a kialakulatlan piacgazdasági kultúrának, és az első társasági törvény magyar viszonyokra való alkalmazkodásának kezdeti nehézségeiből adódtak. Erre a helyzetre a jogalkotó erős hitelezővédelmi intézkedésekkel reagált. A törvénytől való eltérést csupán ott tette lehetővé, ahol a normaszövegben kimondott megengedő szabály szerepelt, a diszpozitív felfogás tehát kógensre váltott. mintegy főszabályként. A hitelezővédelmi intézkedések körében a legnépszerűbb társasági forma, a korlátolt felelősségű társaság törzstőkéjét hárommillió forintra emelte egymillió forintról, és még számos helyen alkalmazott szigorítást. A kötelezettségek előírása mellett viszont a gyorsítás terén is nagyot lépett előre, hiszen ekkor jelenik meg először az előtárasság intézménye. Erről a jogszabályról is elmondható, hogy próbálta az optimumot megtalálni, hiszen a kötelezettségek növelése mellett gyorsította az eljárást, de csupán a magyar gazdasági kihívásokra reagált, a nemzetközi trendeket nem követte.

A 2006-ban elfogadott *társasági törvény (2006. évi IV. törvény)* volt hivatva a nemzetközi gazdasági elvárásoknak megfelelő módosítások bevezetésére. A jogszabály hatályba lépésekor Magyarország már két éve az Európa Unió tagja, amely 2004-től azzal a következménnyel járt, hogy a letelepedés szabadsága és a nemzeti elbánás elve alapján mindenki abban az államban alapíthatott gazdasági társaságot, amelyikben akart. A székhely országtól eltérő államban lehetővé vált a fióktelep alapítás, sőt még az is, hogy kizárólag a fióktelepen keresztül folytasson a vállalkozás tevékenységet.³ Az ilyen mobilitást lehetővé tevő gazdasági térben a vállalkozások megkereshetik a nekik legmegfelelőbb szabályozással rendelkező országot, amely az államok jogalkotását szükségszerűen társasági jogi szabályozási versenybe kényszeríti a tőkeerős vállalkozások vonzása érdekében. A 1997-ben kialakított hitelezővédelmi optimum a csatlakozással azonnal terhebbé vált, amelyre válaszként a jogalkotó elkezdte addig nem látott mértékben egyszerűsíteni, és gyorsítani az eljárást. A kft. előírt minimális törzstőkéje a hatodára csökkent, a cégtörvényben megjelent az egy órás cégbejegyzési eljárás, szerződésmentés alapján lehetővé vált a cégalapítás. A törvény megtartva a korábbi szabályt – miszerint csak ott lehet eltérni a törvénytől, ahol a törvény ezt kimondottan megengedi – többszörösére növelte azon szakaszok számát, ahol eltérést tűrő rendelkezések találhatók. Történelmi távlatból már jobban megítélhető, hogy ezen törvény rendelkezései az optimálnál jobban mozdultak el a gyorsítás egyszerűsítés irányába. A következmények a 2008-2009. évi gazdasági-hitelezési válságnál azonnal felszínre kerültek.

A változó gazdasági térben a hitelezővédelmi optimum gyors helyreállítása fontos feladat, amelyet a jogalkotó átfogó módosítással 2011-ben kísérelt meg. A megalkotott új rendelkezések értelmében a vezető tisztségviselőre vonatkozó kizárási és összeférhetlenségi

---

³ A székhely és a fióktelep viszonyára kiváló példa az *Európai Bíróság C-212/97. sz. ügyben* hozott ítélete (ún. *Centros-ügy*), amelynek értelmében a fióktelep alapítását és bejegyzését akkor sem tagadhatja meg a tagállam, ha nyilvánvaló, hogy a székhelyet csak azért hozták létre egy másik államban, hogy az alapító a szigorúbb tőkekövetelmények alól mentesüljön.

szabályok jelentős mértékben szigorodtak, de egyéb kötelezettség növekedést is előidézett. Az újabb szakaszhatárt a gazdasági társaságokról szóló törvénynek a Ptk-ba történő inkorporálása jelentette, amely újabb változásokat hozott magával.

3. A hitelezővédelmi optimum meghatározásának indikátorai

A hitelezővédelmi intézkedések optimumának meghatározásához elsőként meg kell határoznunk a jogügyletek szereplőinek érdekviszonyait, saját optimumukat, majd a szereplők érdekeit kell egymáshoz közelítenünk úgy, hogy a jogalkotó által képviselt szempontok is érvényesüljenek. Ezen három érdekállás, tehát a *gazdasági társaság érdeke*, a *hitelezői érdekek* és az *össztársadalmi érdeket képviselő jogalkotói szándék* közös metszéspontjaként határozhatjuk meg a hitelezővédelmi optimumot. A hitelezővédelem területén ehhez kapcsolódóan olyan fékek és egyensúlyok megalkotása szükséges, amely képes a különféle kockázati faktorok által előidézett egyensúlyi eltolódás kiegyenlítésére a hitelezők, a társaság és a tagok érdekének az egyidejű figyelembe vételével.⁴ Az alábbi táblázat szemlélteti az egyes szereplők érdekeit és a szempontok mentén kialakítható optimum jellemzőit.

A hitelezővédelem érdekrendszere (saját szerkesztés)

	Társaság	Hitelező	Optimum
Maximális célkitűzés	Egyszerű és gyors vállalat alapítás	Átgondolt vállalat alapítás	<i>Egyszerű, de garanciális elemeket tartalmazó vállalat alapítás</i>
	Egyszerű és gyors vállalati megszűnés	A megszűnés esetén széles körű garanciális előírások	<i>A jogutód nélküli megszűnés esetében a „legkisebb közös többszörös” megtalálása</i>
	Minimális adminisztratív teher	Minimális adminisztratív teher	<i>Az adminisztratív előírások olyan szintje, amely biztosítja a törvényes működés feltételeit</i>
	Önszabályozás magas foka	A jogi háttérszabályok kiszámíthatósága	<i>A gazdasági folyamatokhoz képest időtálló, kiszámítható és arányos szabályozás</i>
	Mögöttes felelősség minimuma	Kiszámítható szerződési feltételek a garanciák tükrében	<i>A társasági és tagi felelősségvállalás arányossága és méltányossága</i>
	Visszaélésszerű joggyakorlás magas valószínűsége	Kisebb ügyfélkör a szigorú előírások miatt	
	A kereskedelmi	Hitelezési	

⁴ Bakos-Kovács Kitti: *Átalakulás és hitelezővédelem az uniós normák és a közép-kelet-európai tagállamok jogának keresztmetszetében*. PhD értekezés, Szeged, 2012. 106.

A maximális célkitűzés megvalósulásának kockázatai	kapcsolatok önszabályozásával való visszaélés	tevékenység volumenének csökkenése	
	Állami jogérvényesítés korlátozott lehetőségei	Az ügyletekből eredő kockázat teljes áttelepítése a céltársaságra	
	Magas hitelezői kockázatok miatt drága ügyletek	Nemzetgazdasági teljesítményt visszafogó hatás	
	Ügyfelek bizalmatlansága		

Az előző pontban ismertettük azt a folyamatot, amely a válságokhoz, gazdasági szerkezetváltáshoz kapcsolódó jogszabályi változásokat valószínűsíti. Az ott ismertetettek alapján is lehet következtetni az optimumtól való elmozdulás egyes következményeire, amelyet a táblázat tartalmaz. Amikor Magyarországon a rendszerváltást követően exponenciálisan emelkedett a gazdasági társaságok száma, a vállalkozásoknak kedvező szabályok miatt párhuzamosan emelkedett a visszaélésszerűen gyakorolt gazdálkodási tevékenység, amely a hitelezői kockázatot is emelte, és egy évtizeden belül a „gyorsan és egyszerűen” alapított gazdasági társaságok tömegével meg is szűntek, a létszám a 2000-es évek elejétől stabilizálódni látszik.⁵

A hitelezővédelmi szabályok optimumának megállapításához a következő indikátorokat határozhatjuk meg:

(1) *Egyszerű, de garanciális elemeket tartalmazó vállalat alapítás.* Mind az adós vállalkozások, mind a hitelezők érdekeltek a vállalkozások számának állandóságában. A vállalkozási tevékenység folytatása gazdaságélénkítő hatású, a hitelezőknek potenciális ügyfélkört jelentenek, tehát ezen a ponton mindhárom szereplő érdekei találkozni látszanak. Az állami érdek ebben az esetben ugyanakkor az átláthatóság biztosítása a gazdasági szektorban, így mindkét másik szereplőhöz képest magasabb garanciális szintre vonatkozó igénye van. Az optimum megtalálása során megállapíthatjuk, hogy a gazdasági társaságok alapításának jelenlegi magyar szabályozása a rendszerváltás óta a leginkább piaci igényeket kielégítő jellegű.

(2) *A jogutód nélküli megszűnés esetében a „legkisebb közös többszörös” megtalálása.* A társaságok jogutód nélküli megszűnése körében a felszámolási eljárásban a hitelezői érdekvédelem a hitelezővédelmi előírások egyik sarkalatos pontja. A felszámolási eljárásokkal kapcsolatban a szabályozás eredője az a tapasztalat, hogy a felszámolás alá került társaságok vagyona gyakran még a felszámoló eljárási díját sem fedezi.⁶ Külön problémaként jelentkezik a társaságok határon átnyúló tevékenysége és a transznacionális vállalatok megjelenése, amely a hitelezői érdekérvényesítést nehezíti a felszámolási eljárásban.

(3) *Az adminisztratív előírások olyan szintje, amely biztosítja a törvényes működés feltételeit.* Minthogy a gazdasági társaságok törvényességi felügyelete állami hatáskör, ezen indikátor esetében az adós társaságok és a hitelezők mintegy egységfrontot képeznek az állami érdekek érvényesülésével szemben. Az optimum megtalálásában a helyes arány kérdése a döntő: mikortól válik a vállalkozási tevékenység tényleges

⁵ Belyó Pál: A vállalkozói szféra fontosabb változásai a rendszerváltást követően. *XXI. Század*, 2011/25. 40.

⁶ Erdős Károly: *A hazai csődjog fejlődéstörténete*, 2013.

http://www.foe.hu/uploads/Hazai%20cs%C5%91djog%20fejl%C5%91d%C3%A9st%C3%B6rt%C3%A9net_kesz.pdf (2015. január 7.).

akadályává a szaporodó és változó adminisztratív teher. A jogszabályok betartásával kapcsolatos költségeket három típusba sorolhatjuk: *pénzügyi, megfelelési és adminisztratív költségek*, amelyek közül az utóbbiak a jogszabályból eredő adatszolgáltatási kötelezettségek betartásával kapcsolatosak, amely adatszolgáltatásokat csak és kizárólag a jogszabályi előírásoknak való megfelelés érdekében végeznek el.⁷ Ezen adminisztratív terhek az elérhető eredményekkel arányos alacsonyban tartása az optimum elérésének egyik feltétele.

(4) *A gazdasági folyamatokhoz képest időtálló, kiszámítható és arányos szabályozás.* Véleményünk szerint a hitelezővédelmi optimum megtalálása szempontjából ez az egyik legnehezebben kivitelezhető indikátor, ugyanis a gazdasági élet változásai magukkal hozzák a jogszabályok felülvizsgálatának és korrekciójának szükségességét is. A következő példával élénk ennek alátámasztására: a zálogjogi szabályok nehézkes érvényesítése miatt a piaci szereplők kimunkáltak olyan szerződési biztosítéki formákat, amelyek polgári jogi értelemben atipikusnak minősültek, nem vagy alig szabályozottak voltak, de a hitelezői igényeket kiszolgálták (biztosítéki célú engedményezés, opciós jogok, biztosítéki célú vagyonátruházás, stb.). Annak ellenére, hogy széles körben alkalmazott eszközei voltak a magánjogi szerződéseknek, a Ptk. kodifikációja során egyoldalú tilalmazásra kerültek, ugyanakkor a piaci szereplők által kevésbé kedvelt zálogjogi szabályozás egyértelmű előretörése figyelhető meg, úgy, hogy a Ptk. elfogadásának idején az új zálogjogi nyilvántartás részletszabályai még nem voltak ismertek. A társasági jogunk tekintetében ugyanakkor elmondható, hogy a 7-10 évente bekövetkező nagyobb átalakítások jól követték a gazdasági folyamatokat, hozzá igazítva a társasági joghoz a cégeljárási szabályokat.

(5) *A társasági és tagi felelősségvállalás arányossága és méltányossága.* Ha a gazdasági társaságok alapítása körében engedi a jog a korlátolt felelősségű társaság működését, mindig kérdés, hogy a korlátlan felelősségnek vajon vannak-e jogszerű korlátai, és ezek a korlátok mennyiben segítik valójában elő a hitelezői érdekvédelmet. A korlátozott felelősség áttörésének kérdése több ország jogában is felmerülő, és folyamatos alakulás alatt álló kérdés, ahogyan arra *Brehószki Márta* doktori értekezése is rámutat.⁸ A hitelezővédelmi optimum mértéke valószínűleg a hitelezői érdekláláshoz áll közelebb, korlátja pedig annak felismerése, hogy a korlátozott felelősség túlzott áttörése a vállalkozásalapítási kedv korlátja lehet.

4. A hitelezővédelem egyes eszközei a hatályos jogban

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül (a tanulmány terjedelmi korlátainak figyelembevételével) ismertetünk néhány olyan hitelezővédelmi eszközt, amely a magyar jogban a hitelezővédelmi optimum megtalálásának irányába mutat.

A Ptk. társasági jogi részének egyik számottevő érdeklődésre igényt tartó pontja lesz a gyakorlati szakemberek számára, hogy az ítélkezési gyakorlat miként munkálja ki a kógens és diszpozitív szabályok körét. A Ptk. 3:4. § (3) bekezdése értelmében a jogi személy tagjai, illetve alapítói nem térhetnek el az e törvényben foglaltaktól, ha (a) az eltérést a törvény tiltja, vagy (b) az eltérés a jogi személy hitelezőinek, munkavállalóinak vagy a tagok kisebbségének

⁷ HÉTFA Kutatóintézet: *Az adminisztratív terhek meghatározása és a mérés módszerei.* HÉTFA Kutatóintézet Jó Kormányzás Program, Szakmai háttér II., HÉTFA Kutatóintézet, Budapest, 2010. 4.

⁸ Brehószki Márta: *Mennyire korlátolt a jogi személy gazdasági társaságok tagjainak felelőssége? A felelősség-áttörés hazánkban és a „lepelátszúrás” doktrínája az Amerikai Egyesült Államokban.* PhD értekezés, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2009.

jogait nyilvánvalóan sérti, vagy a jogi személyek törvényes működése feletti felügyelet érvényesülését akadályozza.

A törvény indoklása szerint valószínűleg maximális törvényhozói előrelátás mellett sem lehet a kógens szabályoktól való eltérés valamennyi tilalmazott esetét megjelölni, és minden feltétlen érvényesülést igénylő konkrét normát megfogalmazni. Véleményünk szerint az is kérdéses, hogy erre egyáltalán szükség van-e. Az indoklás szerint a törvény általános szabályban adja meg azokat a szempontokat, amelyek a jogszabálytól való eltérést egyedi tilalom nélkül is tiltottá teszik, így ha a jogi normától való eltérés a jogi személy létesítő okiratának megalkotásában részt nem vevő személyek – ezen belül is a hitelezők és a jogi személy munkavállalói – jogait vagy érdekeit sértené. A magánjogi megállapodások általában nem járhatnak olyan eredménnyel, hogy harmadik, a megállapodásban részt nem vevő személy szenvedjen hátrányt, és különösen indokolt e szempont érvényesítése a jogi személyek esetében, ahol a jogi személlyel kapcsolatba kerülő kívülállók, például a hitelezők érdekeit sértené a jogi személy alapítóinak, tagjainak a jogi normától eltérő akaratnyilatkozata.⁹

Sem a normaszöveg, sem a törvény indoklása nem határozza meg tehát konkrétan, hogy a hitelezői érdekvédelem milyen konkrét esetekben eredményezi egy látszólag eltérést engedő norma kógenciáját. Véleményünk szerint rendkívüli felelősség hárul e tekintetben a cégbíróságokra, illetve a Kúriára a joggyakorlat egységesítése tekintetében.¹⁰

A korlátolt felelősségű társaság törzstőkéjének hitelezővédelmi szerepével kapcsolatban a szakirodalom megosztott. *Kisfaludi András* szerint korántsem egyértelmű, hogy hatékony eszköz-e hitelezővédelmi szempontból a törzstőke értékének magas szintje, és ezt indokolja az a jogalkotói norma, amely a törzstőke minimális szintjét 3 000 000 forintról 500 000 forintra szállította le 2007. szeptember 1-től.¹¹ *Szegedi András* felveti, hogy vajon a társasági jog szabályai képesek-e szavatolni azt, hogy a jegyzett tőke egyúttal valódi és állandóan rendelkezésre álló, mondhatni óvadékként szolgáló tőkeállomány legyen? Válaszában kifejti, hogy a hitelezővédelem rendszere jóval komplexebb annál, mintsem misztifikálni lehetne a jegyzett tőke minimumát.¹² A hatályos Ptk. azonban fordulatot jelent a jegyzett tőke szabályozásának felfogásában, mivel a 2014. március 15. után alapított kft-k esetében visszahozza a korábbi 3 000 000 forintos jegyzett tőke minimumot. Nem látszik tehát a jogalkotói következetesség a jegyzett tőke minimuma kapcsán, ami a hitelezővédelmi optimum vizsgálatokor a társasági jog kiszámíthatóságát vonja kétségbe.

Hazánkban az *apport* valótlán érteken való szolgáltatásából eredő károkért a 2006. évi IV. törvény hatálybalépése előtt a hitelezők közvetlenül fordulhattak a társaság tulajdonosai ellen. A Gt. azonban jelentősen leszűkítette a hitelezők ezen jogát, hiszen a társaságnak lett joga saját tulajdonosával szemben a felelősség megállapítását kezdeményezni. A Ptk. a 3:10.§ (3) bekezdése értelmében, ha a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás átruházáskor fennálló értéke nem éri el a létesítő okiratban megjelölt értéket, a különbözet megfizetését a jogi személy az átruházástól számított öt éven belül követelheti a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulást szolgáltatató személytől, vagyis változatlanul a társaságnál és nem a hitelezőnél jelenik meg ez a jogosultság. Ugyanakkor a 3:99.§ (2) bekezdése fontos ponttal egészíti ki a gazdasági társaságok esetében a nem vagyoni hozzájárulásra vonatkozó általános szabályt: azok a tagok, akik valamely tag nem pénzbeli vagyoni hozzájárulását tudomásuk ellenére a szolgáltatáskori értéket meghaladó értékkel fogadták el, az ebből eredő károkért a nem pénzbeli vagyoni

⁹ A Ptk. jogi személyekhez fűzött indoklása alapján.

¹⁰ A cégbíróságok már foglalkoztak egyes kérdésekkel, ezeket ismerteti *Dzsula Mariann* egy cikk-sorozatban, amelynek a problémafelvetést tartalmazó része: *Dzsula Mariann: Miért kógens a diszpozitív? Céghírnök*, 2014/2. 3-5.

¹¹ *Kisfaludi András: Társasági jog*. Complex, Budapest, 2007. 344.

¹² *Szegedi András: A törzstőkeminimum dogmája a magyar társasági jogban. Jog-Állam-Politika*, 2009/1. 27.

hozzájárulást teljesítővel egyetemlegesen felelnek a társasággal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint. A felelősség változatlanul a társasággal szemben áll fenn, és nem a hitelezőkkel szemben.

A gazdasági társaságok körében alapelveként és általános szabályként rögzíthetjük, hogy a jogi személy kötelezettségeiért önálló vagyonával felel a hitelezőkkel szemben, a jogi személy alapítója, tagja, vezető tisztségviselője, munkavállalója a hitelezővel szemben felelősséggel főszabály szerint nem tartozik. A jogi személy magatartásának kell tehát betudni azt, ha a tag tagsági viszonyával, a vezető tisztségviselő vezetői jogviszonyával, vagy munkavállaló munkaviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz.¹³

A részletes, kivételeket is tartalmazó és részletező felelősségi szabályok a gazdasági társaságok világában olyan garanciális jelleggel lefektetett bástyákat képeznek, amelyek a polgári jogi felelősség klasszikus funkcióin túlmenően hitelezővédelmi szerepet is betöltenek a tagok mögöttes helytállási kötelezettségére, a kötelezetti oldalon megjelenő egyetemlegességre vagy éppen a jogszabály erejénél fogva beálló objektív jogalapú, kimentést nem tűrő felelősségi tényállásokra tekintettel.¹⁴

A 2006-os társasági törvényt megelőzően a vezető tisztségviselő felelőssége az ügyvezetési jogkörben okozott károkért kizárólag az általuk a társasággal szemben állt fenn. Ezen szabály azonban a gyakorlati élet tapasztalatai alapján elégtelennek bizonyult, így a 2006. évi Gt. kodifikációja során a jogalkotó külföldi mintát vett alapul, az ún. „*wrongful trading*” doktrínát.¹⁵ A „jogszerűtlen gazdálkodás”-ként fordítható jogintézmény angolszász jogi gyökerű, lényege, hogy áttöri a korlátolt felelősség doktrínáját, és korlátlan felelősséget állapít meg a vezető tisztségviselőkkel szemben a társaság ki nem elégített követelése miatt abban az esetben, ha megállapítható, hogy a vezető tisztségviselők nem tettek meg mindent annak érdekében, hogy a társaság hitelezőinek veszteségeit minimalizálják.¹⁶

A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelőssége körében elmondható, hogy míg a korábbi Gt. alapján a vezető kártérítési felelőssége csak a társasággal szemben állt fenn, addig a hatályos Ptk. szabályai között már megtaláljuk a felelősség kiterjesztését. A korábbi szabályozás alapján a fizetésektelenséggel fenyegető helyzet kialakulásáért az ügyvezetőnek a társaság hitelezőivel szemben nem volt helytállási kötelezettsége. A fizetésektelenség előidézésért, a fizetésektelenség bekövetkezését megelőzően tanúsított magatartásokért, az ezt megelőző gazdasági tevékenység veszteségéért és a bekövetkezett vagyonvesztésért az ügyvezető a társaság felé a Gt. 30. § (2) bekezdése alapján felelt. Ezzel szemben a Ptk. a jogi személy vezető tisztségviselőjének a LXIX. fejezetében a „Felelősség más személy által okozott kárért” szabályozás körében a deliktuális felelősségét a kódex a jogi személlyel egyetemlegesen állapítja meg. Ennek megfelelően, ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek szándékosan kárt okoz, a károsulttal szemben a jogi személlyel egyetemlegesen felel.

Az új szabályozás szerint így a károsult lehetőségei duplázódnak: a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a gazdasági társasággal egyetemlegesen felel majd, azaz a károsult nemcsak a gazdasági társaságtól, hanem a vezető tisztségviselőtől is közvetlenül követelheti majd kára egészének megtérítését, így a vezető tisztségviselő a döntéseivel okozott kárért a teljes magánvagyonával fog felelni. A hatályos társasági jogi szabályozás szerint a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során az általa képviselt társaságának okozott kárért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel. A felelősség szigorítása abban mutatkozik meg, hogy a vezető tisztségviselő csak akkor és annyiban

¹³ Török: *i. m.* 14.

¹⁴ Bakos-Kovács: *i. m.* 102.

¹⁵ Tarkó Izabella Ágnes: Helytállás és felelősség a fizetésektelenséggel fenyegető gazdasági társaságok tartozásaiért a magyar társasági jogban. *Debreceni Jogi Műhely*, 2013/2. 73-97.

¹⁶ Cseh: *i. m.* 11.

mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, továbbá nem volt tőle elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.

A gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése után a társaság a vezető tisztségviselőivel szembeni kártérítési igényt – a társaság nyilvántartásból való törlésétől számított egyéves jogvesztő határidőn belül – a törlés időpontjában tagsági jogviszonyban állók érvényesíthetik [Ptk. 3:117.§ (1) és (3) bekezdés]. Harmadik személyekkel szemben a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén (ide nem értve a végelszámolást) a vezető tisztségviselő, akkor felel a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a társaság fizetéképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe (Ptk. 3:118.§).¹⁷

A biztosítéki ügyletek köre jelenti a hitelezők számára azt a védelmi hálót, amely elsősorban nem a törvény erejénél fogva jön létre, hanem a felek szabad elhatározásából. A biztosítéki ügyletek törvényi keretei ugyanakkor nagymértékben befolyásolják a hitelezővédelem szintjét. Elég ebben a körben a fogyasztói hitelszerződések kapcsán az elmúlt néhány év jogszabályi változásaira gondolni: a korábban széles körben alkalmazott biztosítéki célú vételi jog kikötésének tilalma, a fiduciárius biztosítékok általános tilalma, a zálogjogi rendszer gyökeres átalakítása éppúgy hatással van a hitelezővédelemre, mint a társasági jog szabályai.

Ezen a ponton némi kitekintést kell tennünk a társasági jogi és cégjogi normáktól a kötelmi jog irányába. A fiduciárius biztosítékok kivezetésével kapcsolatban ugyanis szakmai vita folyt hazánkban ezen ügyletek szükségességéről. *Gárdos István és Gárdos Péter* (mint a fiduciárius biztosítékok ellenzőinek legtöbbet publikáló képviselői) alapján fiduciárius biztosíték alatt az olyan jogügyleteket értjük, amelyekben a tulajdonjog, tulajdonjog megszerzésére vonatkozó jog (opció), illetve követelés vagy jog jogosulti pozíciója biztosítéki szerepet tölt be. A biztosítéki pozíció létesítése úgy történik, hogy a hitelező dologi (vagy ahhoz hasonló jellegű) jog formájában többet (tulajdonjogot, opciós jogot, engedményesi státuszt stb.) kap, mint amennyit a biztosítéki cél kívánna, és ebből a többől az adós és a hitelező közötti belső viszonyban, kötelmi korlátok, kötelezettségek beépítésével vesznek vissza. A fiduciárius biztosítékok tipikus esetében, a biztosítéki tulajdon-átruházásnál például egy hiteljogviszony adósa a hitelezőre átruházza valamely vagyontárgy tulajdonjogát, azonban a tulajdonátruházás célja biztosítéknyújtás, és erre tekintettel a felek megállapodása szerint a hitelező által megszerzett tulajdonjog több tekintetben korlátozott, így különösen a hitel megfizetésekor a hitelező köteles a tulajdonjogot visszaruházni az adós részére. Az ügylet bizalmi jellegű, mert a dolog (jog, követelés) megszerzője harmadik személyekkel szemben teljes körű jogosultként jelenik meg, az átruházó csupán kötelmi alapon léphet fel vele szemben, és nem léphet fel olyan jóhiszemű harmadik személyekkel szemben, akikre a dolog megszerzője azt átruházta.¹⁸ Rögzítenünk kell azonban, hogy a gazdasági életben elterjedt ügyletek kivezetésére került sor a Ptk módosításai kapcsán, és korántsem egyértelmű ezen ügyletek „*non grata*” jellege.¹⁹

5. Záró gondolatok

---

¹⁷ A vezető tisztségviselő munkajogi értelemben vett felelősségi kérdései kapcsán ld. részletesebben: Ferencz Jácint: *Az atipikus munkaviszonyok komplex megközelítése*. PhD értekezés, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2014. 119.

¹⁸ Gárdos István – Gárdos Péter: Van-e a fiduciárius biztosítékoknak helye a magyar jogban? *Vitacikk. Gazdaság és Jog*, 2004/1-2. 33-34.

¹⁹ Ld.: Milassin László – Glavanits Judit: A hitelszerződés biztosítékai, tekintettel az új Polgári Törvénykönyv tervezetére. *Jog-Állam-Politika*, 2012/4. 132.

A hitelezővédelem optimuma véleményünk szerint nem egy állandó mutató, sokkal inkább a változó kihívásokra reagáló dinamikus arány. Az arány módosításával aktívan be lehet avatkozni a gazdasági folyamatokba: ha a hitelezői érdekek irányába történik elmozdulás, az szükségszerűen szigorítást, többletkötelezettségek előírását jelenti a társaságok szabályozásában, amely ugyan potenciálisan visszafogja az alapításokat, de szelektálja, tisztítja a piacot. A kötelezettségek csökkentése, szabályozás egyszerűsítése vonzza a befektetőket, élénkíti az alapítási kedvet, de növeli a hitelezői oldalon jelentkező kockázati mértéket, így magasabb költségek mentén valósíthatóak meg a vállalati beruházások. Az állami érdekeknek éppúgy jelen kell lenniük a szabályokban, mint az adós és hitelező érdekeinek, sőt, az államnak kell vállalnia a kiegyensúlyozó fél szerepét az ellentétes érdekek semlegesítésében. A hitelezővédelmi optimum tehát cél, de „mozgó cél”, amelyre való törekvés a jogalkotó egyik kiemelt feladata kell, legyen a társasági jogi és kapcsolódó jogterületek szabályozása során.